

Sceliphron curvatum (Smith, 1870) újabb előfordulása a Mecsekben New record of *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) in Mecsek Mountains (SW Hungary) (Hymenoptera, Sphecidae)

Fazekas Imre

Abstract – *Sceliphron curvatum* is an invasive sphecid species in Hungary. This study gives information about the distribution of *Sceliphron curvatum* in Hungary and Mecsek Mountains (SW Hungary). All the material was collected in field and is preserved in various collections. The first record in Hungary dates back to 1995 and is represented by some specimens collected in southwestern Hungary near the village Órtilos and Mernye (SW Hungary). Since 1995 the species has expanded to other Hungarian natural landscape units. Hitherto known with certainty from the following Hungarian regions: Dráva-mellék, Villányi-hegység, Mecsek, Baranyai-Hegyhat, Zselic, Belső- és Külső-Somogy, Zalai-dombság, Göcsej, Vasi-Hegyhat, Kemenes-hát, Alpokalja, Kisalföld, Bakony, Balaton-felvidék, Mezőföld, Budai-hegység, Északi-középhegység, Duna-Tisza-köze, Maros-szög (see Fig. 0.). To date, about 40–45 localities are known. *S. curvatum* has been quickly expanding its range in Hungary and forming mighty populations in anthropogenous localities. Our article summarizes current knowledge of *S. curvatum* in Hungary including the first record. According to author it is assumed that *S. curvatum* was introduced to Europe as a result of human activity but has subsequently spread throughout Europe by natural means. With 5 figures.

Key words – Hymenoptera, Sphecidae, *Sceliphron curvatum*, new record, distribution, Hungary

Author's address – Fazekas Imre | Regiograf Intézet [Regiograf Institute] | H-7300 Komló, Majális tér 17/A, Hungary | E-mail: fazekas@microlepidoptera.hu

Bevezetés

A *Sceliphron curvatum*-ot az orientális régióból írták le. Sokáig csak Indiából, Nepálból, Pakisztánból, Kazahsztánból és Tádzsikisztánból ismerték a szubmontán és a montán régiókból (Himalája, Karakorum, Pamír stb.). 1979-ben váratlanul egy nőstény példányt gyűjtöttek a délkelet-ausztriai Grätsh falu mellett (Van Der Vacht 1984), majd megtalálták Stájerországban, Karintiában, Burgenlandban, Alsó-Ausztriában, s ez felkeltette az európai kutatók figyelmét. Schmid-Egger (2005) több mint két évtizeddel európai felbukkanása után már egy igen jelentős földrajzi területen megtelepedő, invazív fajként mutatja be számos országból. Újabban az Ibériai-félszigeten, Mallorcán (Castro 2010), sőt Amerikában, Argentínában és

Chilében is rábukkantak, s megfigyelések alapján erősen terjedőben van (Compagnucci & Roig Alsina 2008, Barrera-Medina & Garcete-Barrett 2008). Četkovič et al. (2011) alaposan áttekintették a faj palearktikus elterjedést, s a gyűjtési adatok alapján feltételezik, hogy Közép-Európában valószínűleg kettő, míg a Mediterráneumban esetleg három generációja is kifejlődik áprilistól október elejéig. A faj életciklusát Basil-Edwardes (1921) írta le egy indiai faluból. Európai biológiájáról, a megtelepedett osztrák populációk alapján Gepp & Bregant (1986) végzett kutatásokat.

Biológia: Euryök, adventív, gyors terjedésben lévő faj, hazánkban feltehetőleg két generációs. Agyagból készített, hosszúkas, hordóalakú, több sorban álló bölcsoit főleg résekbe építi, ahol lárváit

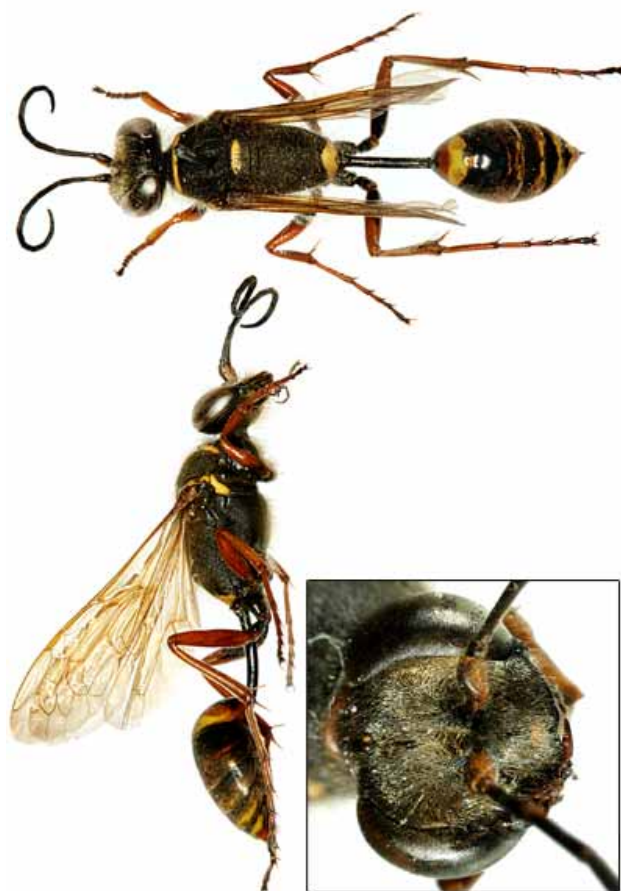
1. ábra. *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870): a) imágó, b) lárva bölcső (Komló, Hasmány-tető; 2011.05.28. leg. Fazekas I.)

Fig. 1. *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870): a) imago, b) lárva bölcső (H-Komló, Hasmány-tető; 28.05.2011, leg. Fazekas I.)

különböző megbénított pókokkal táplálja. Magyarországon előnyben részesíti az erdős, vizes környezetben lévő településeket, ahol főleg ablak-, ajtórésekbe, a paraszti porták góréiban, fáskamráiban és egyéb gazdasági épületeiben, szőlőskertek présházaiban telepszik meg, de észlelték házfalak téglaréseiben, verandákon sőt lakoszobákban is. Az imágókat megfigyelték, amint az őszibarack- és hárslevélen élő levéltetvek által kibocsájtott mézharmatot fogyasztották (Józan et al. 2001).

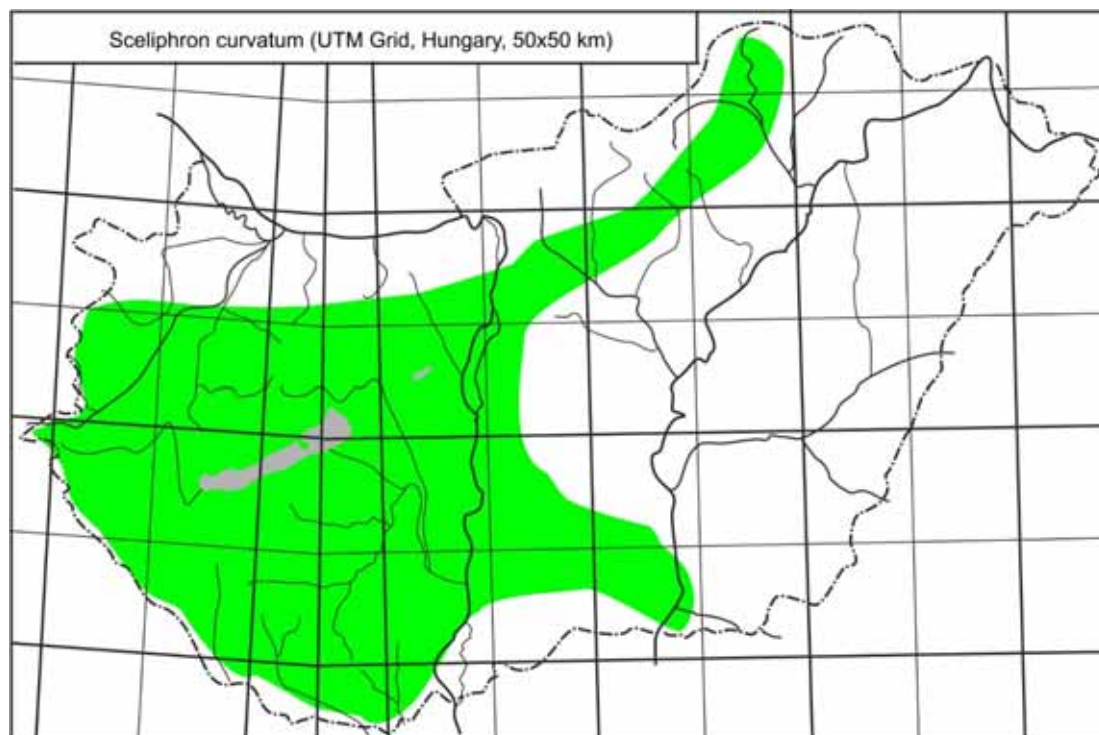
Magyarországi elterjedés: Dráva-mellék, Villány-hegység, Mecsek, Baranyai-Hegyhát, Zselic, Belső- és Külső-Somogy, Zalai-dombság, Göcsej, Vasi-Hegyhát, Kemenes-hát, Alpokalja, Kisalföld, Bakony, Balaton-felvidék, Mezőföld, Budai-hegység, Északi-középhegység, Duna-Tisza-köze, Maros-szög (Józan 1998; Józan et al. 2001; Józan 2006, 2007; Sípos 2005; Schmid-Egger in litt. 2012).

Új adatok: 16 ex. és sok anyagbölcső egy 10 m magasán lévő, délre néző tetőtéri ablakrészben; Komló, Hasmány-tető; 2011.05.28. leg. Fazekas I.; 2 ex, Mánfa, temető 2012. 06.17. leg. Fazekas I.; 1 ex, Mecsekfalu, fáskamra, patakpart, 2012. 08.12. leg. Fazekas I.; 1 ex Mecseknádasd, présház, szőlőskertek, 2012. 06. 24., leg. Fazekas I.; 1 ex, Váralja, falu, 2012. 07. 19., leg. Fazekas I. (in coll. Regiograf Intézet, Komló); Szeged (Schmid-Egger in litt. 2012-.03.23.).

2. ábra. *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870)

Fig. 2. *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) (<http://www.biolib.cz/IMG/GAL/130932.jpg>)

3. ábra. *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) földrajzi elterjedése Magyarországon 2012-ig
Fig. 3. Distribution of *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) in Hungary to 2012

4. ábra. A *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) habitatja Váralján 2012-ben
Fig. 4. Habitat of *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) in Váralja (2012), SW Hungary

5. ábra. Művelt és elhagyott szőlők a mecseknádasdi Natura 2000-es területen. A *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) a présháznál került elő 2012-ben.

Fig. 5. Habitat of *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) in Mecseknádasd (2012): vineyards and orchards with press-hause in the Natura 2000 site

Mecsek vidéki elterjedése: Abaliget, Cserkút, Hosszúhetény, Komló, Kovácsszénája, Mánfa, Mecsekfalu, Mecseknádasd, Orfű, Tekerés, Pécs (temető), Váralja, Pécs–Vasas (Józan 2006 és a szerző új adatai).

Irodalom – References

- Barrera-Medina, R. & Garcete-Barrett, B., 2008: *Sceliphron curvatum* (Smith, 1870) una nueva especie de Sphecidae (Hymenoptera) introducida en Chile. – *Revista Chilena de Entomología*, 34: 69–72.
- Castro, L. 2010: Novedades sobre la distribución de *Sceliphron curvatum* (Smith 1870) en la Península Ibérica y Baleares (Hymenoptera: Sphecidae). – *Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa (S.E.A.)*, n° 47: 437–439
- Ćetković, A., Mokrousov, M. V., Plečaš, M., Bogusch, P., Antić, D., Đorović-Jovanović, L., Krpo-ćetković, J. & Karaman, M. 2011: Status of the potentially invasive asian species *sceliphron deforme* in europe, and an update on the distribution of *S. curvatum* (Hymenoptera: Sphecidae). – *Acta entomologica serbica* 16 (1/2): 91–114
- Compagnucci, L.A. & Roig Alsina, A., 2008. *Sceliphron curvatum*, a new invasive wasp in Argentina (Hymenoptera, Sphecidae). – *Revista de la Sociedad Entomológica Argentina*, 67 (3–4): 65–70.
- Józan Zs. 1998: A Duna–Dráva Nemzeti Park fullánkos hártýásszárnyú (Hymenoptera, Aculeata) faunája. [The Aculeata fauna of the Duna–Dráva National Park, Hungary (Hymenoptera, Aculeata). – *Dunántúli Dolgozatok, Természettudományi Sorozat*, Pécs 9: 291–327.
- Józan Zs., Móczár L. & Sípos B. B. 2001: Magyar faunára új faj: a barnalábú lopódarázs. – *Rovarász Híradó* 30: 3–5.
- Józan Z. 2002: [The Aculeata fauna of Örség and its vicinity (Western Hungary).] (In Hungarian, English summary). – *Praenorica, Folia historico naturalia* 6: 59–96.
- Józan Zs. 2006: A Mecsek fullánkos hártýásszárnyú faunája (Hymemoptera, Aculeata). – In: Fazekas I. (ed.): *A Mecsek állatvilága I. – Folia comloensis* 15: 219–236.
- Józan Zs. 2007: Újabb adatok a Zselic fullánkos hártýásszárnyú (Hymenoptera, Aculeata) faunájának ismeretéhez. – *Somogyi Múzeumok Közleményei, B – Természettudomány*, 17: 169–182.
- Schmid-Egger, Ch. 2005: *Sceliphron curvatum* (F. Smith 1870) in Europa mit einem Bestimmungsschlüssel für die europäischen und mediterranen *Sceliphron*-Arten (Hymenoptera, Sphecidae). – *BembiX* 19: 7–28.
- Sípos B. B. 2005: Adatok Magyarország hártýásszárnyú-faunához (Hymenoptera). – *Rovarász Híradó* 38: 30–33.
- Vecht J. Van der (1984): Die Orientalische Mauerwespe *Sceliphron curvatum* (SMITH 1870) in der Steiermark, Österreich (Hymenoptera, Sphecidae). – *Entomofauna* 6: 213–219.